

Máthé János: *Magyarhermány kronológiája*

A kötet Máthé János: *Magyarhermány kronológiája* című kézirat köré épült. Ezt az alapmunkát egészítik ki a szerzővel és munkásságával foglalkozó tanulmányok, a szerző más, kiadatlan írásai, és Máthé János állambiztonsági dossziéjának elemzése.

A bevezetőben Máthé Jánost mutatjuk be: írunk családjáról, tanulmányairól, pályafutásáról, életéről. Tárgyaljuk közéleti szerepét, gondolkodásmódját, munkásságát, valamint kitérünk személyének média-megjelenítésére is.

A kronológia: ez a máig páratlan kortörténeti dokumentum egy székelyföldi település, Magyarhermány 1944–1964 közötti eseménytörténetét taglalja. Nyomon követhetjük egy település életét: a háború átvonulását, az infláció, a pénzbevéltások hatását, a helyi kommunista hatalom kiépülését, a diszkrimináció intézményesülését a kuláklistákkal, a vidéki tehetős rétegek elszegényedését a mértéktelen beszolgáltatásokkal és felemelt adóterhekkkel. Végigkövethetjük a hatalom kollektivizálási kísérleteit, egy közösség megtörésére irányuló próbálkozásait.

A kronológia nemcsak száraz tényközlés: Máthé János saját kommentárokkal, megjegyzésekkel, értékelésekkel egészítette ki az eseményeket. Mindez betekintést enged az alávettettek világába, megismerhetjük az érzéseiket, gondolataikat. Újra átélhetjük a kommunizmus kiépülésének és a vidéki társadalom átformálásának korszakát Máthé János feljegyzéseit olvasva.

A kronológiát követő részben a korabeli román állambiztonsági szolgálat, a Securitate vizsgálati módszereit és vizsgálatitípusait ismertetjük. Ez bevezetőként szolgál ahhoz a tanulmányhoz, amely Máthé János állambiztonsági megfigyelését dolgozza fel.

Máthé politikai és közéleti szerepvállalása, történészi munkássága miatt már az '50-es években a Securitate látókörébe került. A Securitate kisebb-nagyobb megszakításokkal egészen haláláig, 1986-ig figyelte, felbontotta leveleit, informátorok jelentettek róla, és megpróbálta kutatásait, közléseit befolyásolni. Az elemző részt lezárva a Securitate működéséről fogalmazunk meg általánosabb következtetéseket.

A Függelékben Máthé János hagyatékából, illetve eddig még kiadatlan munkáiból közlünk olyan részeket, amelyek kiegészítik a kronológiát, másrészt pedig bemutatják azokat a tapasztalatokat és élethelyzeteket, amelyek Máthé János mentalitását, szemléletét kialakíthatták. Ezek mellett közöljük Máthé János két beszédének szövegét is, ezek illusztrálják gondolkodásmódját, értékrendjét. A kötet adatainak könnyebb felhasználhatósága érdekében személynévmutató, helységnévmutató, intézménynévmutató és tárgymutató is helyet kapott a kötetben.